

Les tropes feixistes desfilen victorioses pels carrers de Girona després de prendre la ciutat.

Les tropes franquistes que van arribaren, el 4 de febrer, a Girona, es trobaren una ciutat descomposta materialment i psicològica.

La caiguda de Girona

A la darrerria del mes de gener i primers dies de febrer del 1939, la ciutat de Girona esdevingué una parada obligada per a una munió de catalans i de lluitadors espanyols que eren empesos al camí incert de l'exili. La ciutat, presa pel pànic i la incertesa, com ho descriuen Rovira i Virgili o el general Rojo, presentava un aspecte desordenat i carregat de mal·fiança. L'alcalde, Pere Cerezo, d'Esquerra Republicana, va ser el primer a tocar el dos cap a l'altra banda de la frontera.

L'entrada franquista. Castigada alhora per les bombes de l'aviació fran-

quista i per les destruccions de la retirada republicana, les tropes de la quarta divisió de Navarra la trobaren malparada i encesa, especialment per la banda del carrer Nou, descomposta materialment i psicològica, quan hi arribaren el 4 de febrer. L'ocupació militar, completada sense gaires esforços, va ser un acte més del passeig triomfal que els franquistes havien iniciat a les vigílies de Nadal per liquidar la campanya de Catalunya. La resistència de Girona, encarregada a les forces del general Enrique Líster, no passà de les paraules, i per aquest motiu les tropes d'ocupació van fer tanta feina en poc temps.

La versió oficial de l'entrada dels triomfadors és la donada en el comunicat de guerra corresponent al 4 de febrer del 1939: "*Nuestras tropas han rodeado en el día de hoy Gerona, que ha sido totalmente ocupada y rebasada. La población aparece casi destruida en su parte oeste por las voladuras e incendios que los rojos han realizado antes de huir. La población civil fue, en gran parte, obligada a evacuarse con toda clase de violencias. Los habitantes que han quedado cuentan verdaderos horrores de los crímenes y saqueos cometidos por los rojos. Nuestras tropas han sofocado numerosos incendios, evitando las voladuras del resto de la ciudad, que los rojos estaban llevando a cabo al llegar nuestras fuerzas.*"

Tanmateix, el comunicat ocultava que la població de Girona, a continuació de l'ocupació de Barcelona, patí una colla d'atacs aeris: un d'important el 28 de gener, dos més el 29 i nou l'1 de febrer. De resultes de l'impacte indiscriminat d'aquests atacs franquistes hi trobaren la mort una trentena de persones i foren impactats edificis particulars o institucionals que no tenien res a veure amb els objectius militars, com la casa de les Germanetes dels Pobres, on moriren una religiosa i quatre capellans que s'hi albergaven, o la Catedral, on una bomba causà un forat de tres metres de diàmetre a la volta de la nau única i estralls a les vidrieres.

Les cròniques de l'època contenen que, a dos quarts de dues de la tarda del 4 de febrer, les forces de la quarta divisió de Navarra accediren al barri de l'estació i que, abans de les dues, tota la divisió entrà per la banda occidental de la ciutat, mentre que per la banda oriental ho feren les tropes legionàries. Les descripcions de l'acte afegeixen que "dins de la ciutat es van fer 700 presoners i, pels voltants, més de 1.500". Val a dir també que, entre els elements ocupants, es comptaren uns quants gironins que durant el conflicte s'havien passat a l'Espanya "nacional" i que aleshores arribaren a casa, cofois i orgullosos, amb ganes de fer valer els mèrits acreditats entre els guanyadors.

Camilo Alonso Vega va ser el general en cap de l'exèrcit d'ocupació que fou

rebut amb tots els honors dels triomfadors. La vídua d'un dels tradicionalistes caiguts en la repressió de la rereguarda li va oferir un ram de llover ornat amb els colors de la bandera espanyola. Després es possessionà de l'Ajuntament de la ciutat i comunicà als gironins la salutació dels generals Franco i Solchaga, cap de les forces de l'exèrcit de Navarra. En el seu parlament va fer la referència tòpica a l'heroisme d'Álvarez de Castro, agrafà la rebuda dispensada i elogià l'espanyolisme dels catalans. "*Venimos –anuncià– trayendo pan, justicia y perdón*", i va fer cridar als espectadors els crits de ritual: "*¡Viva España! ¡Franco, Franco, Franco!*"

La caiguda de Girona en poder de les tropes de Franco va ser celebrada pel Gran Consell del Feixisme, el qual va fer una declaració entusiasta en què saludava els vencedors i assegurava que el feixisme "*no habrá de descansar hasta que los Ejércitos de Franco hayan totalmente vencido al enemigo*". Així mateix, l'alcalde de Barcelona, Miquel Mateu, expressà la seva satisfacció emotiva davant del "*rescate de Gerona, la ciudad inmortal, que si en otro tiempo supo escribir una página entera en la Historia de España porque estaba animada de un ideal purísimo de independencia de nuestra gran Patria española, hoy se ha hecho digna de aquel gesto abriendo sus brazos a sus salvadores, cuando los bigardos sin Dios y sin Patria aconsejan la resistencia*".

Com a primera autoritat de la demarcació, el coronel Emilio Gómez del Villar es va fer càrrec del Govern Militar. La restauració de la institució del Govern Civil, suprimida el 1934, fou encomanada a un altre militar: el comandant d'enginyers Antonio Federico de Correa Véglison, que va arribar una setmana després de les tropes d'ocupació per endegar el nou ordre polític.

La reorganització de la vida municipal va ser encomanada a elements de la dreta tradicional, els quals el dia 6 es repartiren les tinences d'alcaldia i nomenaren alcalde l'oculista Joan Tarrús, que ja havia presidit l'Ajuntament en temps de Primo de Rivera i que pren-

gué possessió del càrrec dos dies després, en presència del capità Severino Lamas. A la Diputació, per la seva banda, el dia 7, el tinent auditor Tomás Garicano Goni, futur ministre de la Governació, va ser l'encarregat de formar la nova corporació presidida per l'olotí Martirià Llosas, tinent auditor de l'exèrcit. El bisbe Josep Cartanà, que el 1936 es va salvar gràcies a la Generalitat i es traslladà a Pamplona per esperar el triomf dels sollevats, finalment, es va reintegrar al seu lloc de comandament eclesiàstic el 18 de febrer. A l'endemig, però, ja hi hagué més d'una celebració litúrgica que va barrejar política i religió, en acció de gràcies a Déu pel triomf dels bons i la derrota dels dolents.

Però la pau que anhelava la majoria de la població, cansada de tres anys de guerra, no arribà de cap manera. Començà, en canvi, sota l'hegemonia dels militars, una nova etapa de dolor, de vexacions individuals i col·lectives, de revenja calculada i de claudicació de la fracció liberal i missaire, que va renegar del catalanisme i va callar davant la injustícia i l'eliminació física del derrotat, contenta amb la victòria de Franco perquè havia pogut recuperar les indústries, els temples i les preeminències socials.

Ben aviat els escriptors empordanesos Josep Pla, Carles Fages de Climent i Josep M. Gironella, oracles fidels de la nova situació, esdevingueren els glossadors interessats de la derrota republicana o de la gesta revengista. Els vençuts, en canvi, fins molts anys després, no pogueren conèixer els versos de l'"Oda" de Miquel Palol, que resumien llur lament en la més estricta intimitat:

"Un núvol de disbauxa i de tempesta ha agrisat tos capvespres autuminals; lleig crosstisser les teves valls infesta, un colp de roc cega tes catedrals; altres veus, altres coples forasteres ofeguen tes cançons i el teu parlar, i amb un pobre escamot d'altres fronteres els teus herois d'ahir veus canviar."

Josep Clarà
Universitat de Barcelona